

जाहिरातींचे दर.
खालील पत्त्यावर चौकशी
करावी.
ज्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु. ४.
(टपाल हंडिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष २

पुणे, बुधवार, तारीख १ जुलै, १९३६.

अंक २७

विम्याचे कामास सुरुवात झाली गुडवुडल अँडुअरन्स कंपनी, लिमिटेड.

विमा-तज्ञ श्री. जी. एस्. मराठे यांनी अनेक कंपन्यांचे अनुमवावरून तयार केलेल्या खास योजना

—सर्व तऱ्हेच्या विम्यांची सोय—अत्यंत सुलभ अटी—

विमेदारांना कमी हप्त्या पडण्याची आमच्या कंपनीची खास सवलत

आजच प्रॉस्पेक्टस् मागवून आपला विमा उतरा.

ठिकठिकाणी एजंटस् नेमणेचे आहेत. भरपूर कमिशन मिळेल. चौकशी करा.

पोस्ट-मिरज मिशन हॉस्पिटल.

बी. व्ही. मराठे
मॅनेजिंग डायरेक्टर

दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनी, लिमिटेड. रे पेपर मिल, मुंबवा, पुणे पदमजी पेपर मिल, मुंबई.

पूर्वी आम्हांस लागणारा सर्व कागद आम्ही आपल्या देशांतच तयार करित होतो, आणि
महाराष्ट्रातील कागदाचा धंदा सुप्रसिद्ध होता.

सध्यांच्या यांत्रिक युगांत, कागदाचे प्रकार आणि त्यांस असलेली मागणी विलक्षण वाढली असता
आम्ही पूर्ण स्वदेशी कागदच कां वापरूं नये आणि आम्हांस सर्व स्वदेशी कागद कां पुरवतां येऊं नये!

ह्या प्रश्नांस, दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनीने, अनेक प्रकारांचा व प्रतींचा कागद आपल्या
कार्यक्षम कारखान्यांत तयार करून समाधानकारक उत्तर दिलें आहे.

तुम्हांस कसलाहि कागद पाहिजे असो, त्यासंबंधानें खालील पत्त्यावर
चौकशी करून तो कागद घ्या.

८१५-१६ भवानी पेठ, पुणे.

अहमदाबाद हाऊस, बॅलर्ड एस्टेट, मुंबई.

विविध माहिती

ब्रिटिश सैन्यांत शिरणाऱ्या उमेदवारांची कडक तपासणी गेल्या वर्षी एकूण २३,००० उमेदवार शारीरिक तपासणी-मध्ये नालायक ठरून ब्रिटिश लष्करामध्ये त्यांस प्रवेश मिळू शकला नाही. परीक्षा फार कडक आहे, की सैन्यांत शिरू पहाणारे उमेदवारच नालायक असतात, असा प्रश्न ह्या संबंधांत उत्पन्न झाला आहे. ह्या लोकांचे दात सराव असतात, ह्यांत मात्र संशय नाही, कारण १९३४ साली सैन्यांत दाखल केलेल्या प्रत्येक उमेदवाराचे सरासरीने पांच दांत किडलेले होते, ते भरून घ्यावे लागले !

इराकमधील परदेशी विमा कंपनी

परदेशी विमा कंपन्यांनी इराकमध्ये व्यवहार करण्यास इराकी सरकारची परवानगी मिळवली पाहिजे असा नवीन कायदा तेथे करण्यांत आला आहे. असल्या कंपन्यांस सुमारे सव्वा लक्ष रुपयांचे डिपॉझिट एखाद्या इराकी बँकेत ठेवावे लागते आणि ह्या अटीवरच आयुष्याच्या विम्याचे काम त्यांस करता येते. इराकमध्ये व्यवहार करणाऱ्या एकूण २५ कंपन्यांपैकी २० ब्रिटिश आहेत.

बालिका सिनेमा नटी—शर्ले टॅपल

अमेरिकन बालिका सिनेमा नटी शर्ले टॅपल हिचा बोलबाला अलीकडे खुपच झाला आहे. आवडत्या नट-नटींस कौतुकाची पत्रे पाठविण्याचा पाश्चात्य देशांत सिनेमाशोकीनांस फार नाद आहे. शर्ले टॅपलला दर आठवड्यास हजारों पत्रे येतात आणि तिची साप्ताहिक मिळकत अडीच लक्ष रुपये आहे असे सांगतात.

जबलपूर येथे एक नवीन कारखाना

रसायनांचे उत्पादन करणारी एक मंडळी जबलपूर जिल्ह्यामध्ये स्थापन होणार आहे. सर्व तऱ्हेची ॲसिड्स, अमोनिया, अंतुनाशक द्रव्ये, इत्यादि सदरहु मंडळीचे कारखान्यांत तयार होतील. त्यांत गुंतविण्यांत येणारे भांडवल सर्वांशी ब्रिटिश असून फक्त दोन हिंदी डायरेक्टर घेण्यांत येतील असे दिसते.

पॅरिस येथील प्रचंड प्रदर्शन

पुढल्या वर्षी पॅरिसमध्ये एक प्रचंड प्रदर्शन भरावयाचे असून ते यशस्वी व्हावे म्हणून फ्रेंच सरकार पुष्कळ खर्च करणार आहे. शहराच्या मध्यवर्ती भागांत ७४ एकर जमीन प्रदर्शनासाठी पसंत करण्यांत आली आहे. मानवी संस्कृतीच्या सर्व अंगांचा परामर्श प्रदर्शनांत घेण्यांत येईल.

मि. लॉर्ड जॉर्ज डुकानदार झाले !

ग्रेट ब्रिटनचे माजी मुख्य प्रधान व सुप्रसिद्ध मुत्सद्दी मि. लॉर्ड जॉर्ज ह्यांनी सुरवातीस हौसेने मळा लावला. परंतु त्यांत तयार होणारी फळे, भाज्या, फुले इत्यादि माल पडून राहू लागली. त्याचा उठाव करण्याकरिता मि. लॉर्ड जॉर्ज ह्यांनी आतां एक डुकान उघडले आहे.

रेल्वेजच्या उत्पात्तांत वाढ

१ एप्रिल ते १० जून अखेरच्या मुदतीमध्ये हिंदुस्थान सरकारच्या ताब्यातील रेल्वेजना सुमारे १८ कोटी ७४ लक्ष रुपये उत्पन्न झाले. हा आकडा १९३६ मधील तत्सम आकड्यापेक्षां २९ लाखांनी व १९३५ मधील आकड्यापेक्षां ३९ लाखांनी ज्यास्त आहे.

मोटारीच्या शिंगांस बंदी

गेल्या महिन्याचे एक तारखेपासून, मुंबई शहराच्या कांही विशिष्ट विभागांतील रत्यांवर रात्री ११ ते सकाळी ६ पर्यंत मोटारींची शिंगे वाजविण्यास बंदी करण्यांत आली होती. हा प्रयोग जुलैअखेर चालावयाचा आहे. शिंगबंदीचा परिणाम समाधानकारक झाल्याचे आढळून आले असून हा नियम कायम करण्याचा व त्याच्या अंमलबजाणीचे क्षेत्र वाढविण्याचा पोलीस-अधिकार्यांचा विचार आहे.

बेकारांची गणती

मद्रास सरकारने आपल्या इलाख्यांतील बेकारांची गणती करण्याचे ठरविले आहे. पदवीधर बेकारांची लायकी व सद्यस्थिती ह्यांविषयीची माहिती सरकारास कळवावयाची आहे.

रोहरी कालवा

सकरचे घराणांतून काढलेला सिंधू नदीचा 'रोहरी' कालवा सुरवातीचे कांही मैल पर्यंत सुएझच्या कालव्यापेक्षा ज्यास्त रुंद आहे. त्यांतील पाण्याची सोली १२३ फूट असून दर सेकंदास ३३ फूट ह्या वेगाने पाणी वहाते.

म्हैसूर सरकारची चंदनाच्या तेलापासून मिळकत

म्हैसूर सरकारास चंदनाचे तेलापासून दरसाल चांगले उत्पन्न होते. १९३६-३७ मध्ये त्यापासून ११ लक्ष रुपये मिळतील अशी अपेक्षा आहे.

ब्रिटिश बादशाहांचा साधेपणा

आठवे एडवर्ड बादशाहा ह्यांस डामडौलाचा कंटाळा आहे. बादशाहांचेसाठी स्पेशल डबे व गाड्या यांची सोय केलेली आहे, पण एडवर्ड बादशाहा त्यांचा उपयोग करतील असे दिसत नाही. पाहिल्या वर्गाच्या सामान्य डब्यांत ते प्रवास करतात.

पब्लिक ट्रस्टीचा अवाढव्य कारभार

विशिष्ट नागरिकांच्या मालमत्तेची सरकारतर्फे व्यवस्था पहाण्याचे काम ग्रेट ब्रिटनमध्ये पब्लिक ट्रस्टीचे आहे. त्याच्या ताब्यांत ३५० कोटी रुपयांची मालमत्ता असते, पंधरा-वीस हजार मृत्युपत्रांची तो व्यवस्था करतो आणि प्रतिवर्षी त्याच्यामार्फत दहा-पंधरा कोटी रुपयांचा बटवडा होतो.

अहमदाबाद येथील कापडाच्या गिरण्या

मुंबई शहर हें कापडाच्या गिरण्यांचे आगर समजले जाते, तथापि अहमदाबादने मागाहून सुरवात करूनहि तेथे हा धंदा उत्तम तऱ्हेने प्रस्थापित केला आहे. कार्यक्षमतेच्या बाबतीत अहमदाबाद येथील गिरण्या जगांतील कोणत्याहि इतर गिरण्यांस हार जाणार नाहीत, असे म्हणतात. मुंबई व अहमदाबाद येथील गिरण्यांच्या उत्पादनाचे फेब्रुवारी १९३६ मधील तुलनात्मक आंकडे येथे दिले आहेत.

	सुत काढले (लक्ष पौंड)	कापड विणले (लक्ष पौंड)
अहमदाबाद	१,३८	१,३३
मुंबई	२,३६	२,९७

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

	रुपये किंमत
ता. २० जून रोजी पुरा झालेला आठवडा	९८,७२,९७६
ता. २७ जून रोजी पुरा झालेला आठवडा	४७,१०,७४८
ता. २१ सप्टेंबर १९३१ ते २७ जून १९३६ अखेर	२,७४,२६,७२,३५७

अनुक्रमणिका

<p>१ विविध माहिती ... ३२२</p> <p>२ इंपीरिअल कौन्सिल ऑफ अग्रिकल्चरल रिसर्चचे कार्य ... ३२३</p> <p>३ मुंबई इलाख्यांतली सहकारी चळवळ ... ३२३</p> <p>४ स्फुट विचार ... ३२४</p> <p>ब्रिटिश कापडावरील जकात कमी झाली-गिरणीवाल्यांच्या मागण्या व सरकारचा निर्णय-नीमायर योजना मान्य, पुढे काय-१ कर्जनिवारणासाठी अगुरी तरतूद-२. भाऊराव कोल्हटकर ह्यांचे गाणे ऐकावयास मिळेल काय १-माल फुकट मिळूनहि महाग</p>	<p>५ पडनो-हिंदी गिरण्यांची प्रगति-मॅनेजिंग एजन्सीचा पुरस्कार</p> <p>५ शेतकऱ्यांच्या मालाचा उठाव ... ३२६</p> <p>६ बादशाहांचा राज्यारोहण समारंभ ... ३२७</p> <p>७ शेतकऱ्यांचे शहाणपण ३२७</p> <p>८ सहकारी चळवळ व सरकारी नियंत्रण ... ३२८</p> <p>९ नाशिक डि. को. इन्स्टिट्यूटचे प्रचारकार्य ... ३२९</p> <p>११ जागतिक परिस्थितीचा आढावा ... ३३०</p> <p>१२ निवडक बाजारभाव ३३०</p>
---	--

अर्थ

बुधवार, ता. १ जुलै, १९३६

इंपीरिअल कौन्सिल ऑफ अग्रिकल्चरल रिसर्चचे कार्य

हिंदुस्थानचे सध्याचे व्हाइसरॉय लॉर्ड लिनलिथगो ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमण्यांत आलेल्या शेतकी कमिशनच्या शिफारसीस अनुसरून इंपीरिअल कौन्सिल ऑफ अग्रिकल्चरल रिसर्चची १९२९ साली स्थापना झाली. शेती व शेतीची जनावरे ह्यांसंबंधाने संशोधन करून सुधारणेचा मार्ग दाखविणे आणि हिंदुस्थानाबाहेर चालू असलेल्या संशोधनाची व त्याची सांगड घालणे, हे महत्त्वाचे काम कौन्सिलकडे सोंपविण्यांत आले. शास्त्रीय विषयांची माहिती देणारी पत्रके व पुस्तके प्रसिद्ध करणे, संशोधकांच्या शिक्षणाची तजवीज करणे व हिंदी विश्वविद्यालयांचा व शेतीविषयक संशोधनाचा निकट संबंध घडवून आणणे, इत्यादि कामेहि कौन्सिलने करावयाची असतात. शेती कमिशनच्या सूचनांस अनुसरून मध्यवर्ती व प्रांतिक सरकारांनी आपापल्या शेतकी खात्यांत करावयाच्या सुधारणांच्या योजना आसल्या, इतक्यांत आर्थिक मंदीस सुरवात झाली व संशोधनावर होणाऱ्या व करण्यांत यावयाच्या खर्चास सर्वांत आधी कात्री लागली. इंपीरिअल कौन्सिल ऑफ अग्रिकल्चरल रिसर्चने शेती व जनावरे ह्यांच्या संबंधातील संशोधनास मदत म्हणून ग्रँट देण्यास सुरवात केली व यंदाचे वर्षी वेगवेगळ्या ७५ योजनांसाठी १७ लक्ष रुपयांची मदत देण्यांत येत आहे. इंपीरिअल कौन्सिल हे मध्यवर्ती सरकारचे मामुली खाते नसून, त्यावर होणारा खर्च वार्षिक बजेटावर अवलंबून नसतो. कौन्सिलला सरकारकडून विशिष्ट देणगी मिळते व तिचा विनियोग करणे कौन्सिलच्याच हातांत असते.

इंपीरिअल कौन्सिल साधारणपणे संशोधनच्या पंचवार्षिक योजनांस लागणाऱ्या जादा संशोधकांच्या वेतनासाठी व शास्त्रीय

उपकरणांच्या खर्चासाठी प्रांतिक सरकारांस ग्रँट देते. जमीन, इमारत, इत्यादि भांडवली स्वरूपाचा खर्च शक्य तितका कमी करून तो प्रांतिक सरकारांनी अंगावर घ्यावा, अशी पद्धत आहे. साखरेच्या धंद्याकडे कौन्सिलने प्रथम लक्ष पुरवले व 'साखर कमिटी'ची स्थापना केली. साखरेच्या धंद्यास संरक्षण मिळण्याबाबत टारिफ बोर्डापुढे आपले म्हणणे मांडून ते मिळवून देण्यांत कौन्सिलने पुढाकार घेतला आणि उंसाची लागवड व साखरेचे उत्पादन ह्या दोन्ही बाबतीत तज्ञांचा सल्ला मिळण्याची सोय केली. उंसावरील रोगांबाबत उपचार कार्य चालूच आहे व साखरेच्या धंद्यासंबंधातील मध्यवर्ती संशोधन कार्यालयाची योजना ह्या वर्ष-अखेर फलद्रूप होईल अशी अपेक्षा आहे. साखरेच्या धंद्याबाबत कौन्सिलने आजवर २० लक्ष रुपये खर्च केले आहेत. त्याचा परिणाम उंसाच्या लागवडीत झालेली वाढ व साखरेच्या कारखान्यांची वाढती संख्या ह्यांत दिसून येईल.

उंस व साखर ह्यांसाठी कौन्सिलने केलेले कार्य लोकांस थोडेफार माहित आहे, परंतु हिंदुस्थानातील सर्वांत महत्त्वाचे पीक जें तांदूळ, त्याकरिताहि कौन्सिल उपयुक्त कार्य करीत आहे, ह्याची माहिती फार जणांस नाही. वेगवेगळ्या प्रांतांत संशोधन कार्य चालू असून तांदूळाच्या ज्यास्त उत्पन्नदायक जातीची पैदास करण्याबाबत प्रयोग सुरू आहेत. फळांचा पुरवठा वाढून तो सुधारावा, ह्यासाठी पुणे येथील कोल्ड स्टोरेज एक्सपेरिमेंटल स्टेशनमध्ये फळांची साठवण व वहातुक ह्यांविषयी आंबे व संत्रा ह्या फळांवर प्रयोग करण्यांत येत आहेत व कोणत्या परिस्थितीत ती उत्तम टिकतात, हे अजमावण्याचे काम चालू आहे. जमिनीचा कस कसा सुधारता येईल, ह्या विषयीहि कौन्सिलतर्फे ठिकठिकाणी संशोधन करण्यांत येत आहे. संशोधनाचे बाबतीत सर्वच प्रांतांत एकासारखी प्रगति झालेली नाही; तथापि, गेली सहा वर्षे दिवाणबहादुर सर टी. विजयराघवाचार्य ह्या हिंदी गृहस्थाचे नेतृत्वाखालीच कौन्सिलने ही प्रगति केली, परदेशातील तज्ञावाचून अडले नाही, हे लक्षांत ठेवण्याजोगे आहे.

मुंबई इलाख्यांतल्या सहकारी चळवळीची माहिती

(१)

जून, १९३५ अखेरच्या सवा वर्षांचा मुंबई सहकारी खात्याचा अहवाल सहकारी रीत्या अजून प्रसिद्ध व्हावयाचा आहे. तथापि, गेल्या वर्षाप्रमाणेच यंदाहि राजिस्ट्रार ह्यांच्या कृपेने १९३४-३५ सालाबाबतची सहकारी चळवळीची मिळालेली माहिती येथे देत आहो. एप्रिल ते मार्चच्या ऐवजी जुलै ते जून असे सहकारी वर्ष गेल्या साली चालू झाल्याकारणाने १९३४-३५ चे खालील आकडे पंधरा महिन्यांचे आहेत व त्यांमध्ये सिंधच्या आकड्यांचा समावेश झालेला आहे हे लक्षांत ठेवावे. निरनिराळ्या सहकारी संस्थांबाबतचे ठळक माहितीचे आकडे प्रथम घेतले आहेत:-

संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या		समासदांची संख्या	
	१९३३-३४	१९३४-३५	१९३३-३४	१९३४-३५
सेंट्रल बँका	२०	१६	१५,३१८	१५,८१४
शेतकी संस्था	४,७५५	४,७३०	३,०९,८०९	३,००,६९९
विगर शेतकी संस्था	१२०	५,६५२	२,७५,९१४	३,१३,८८०
एकूण	५,६९५	५,६५२	६,०१,०३३	६,३०,३९३
युनिअन्स	११८	११६		
विमा संस्था	३	२	१,९३४	२,०४६
एकूण	१२१	११८	१,९३४	२,०४६
अखेरचा बेरीज	५,८१६	५,७७०	६,०२,९६७	६,३२,४३९

संस्थांचे प्रकार	एकूण भांडवल		रिझर्व्ह फंड	
	१९३३-३४	१९३४-३५	१९३३-३४	१९३४-३५
	रु.	रु.	रु.	रु.
	कोटि लक्ष	कोटि लक्ष	लक्ष हजार	लक्ष हजार
सेंट्रल बँका	५ ८३	५ ९७	२१ ५७	२९ ३८
शेतकी संस्था	४ ११	४ ४	७६ ९२	८३ ५१
बिगर शेतकी संस्था	६ २१	६ ८०	४७ ४७	६१ ६५
एकूण	१६ १६	१६ ८२	१४५ ९८	१७४ ५५

वरील कोष्टकावरून असे दिसून येईल की, संस्थांची संख्या गेल्या वर्षी घटली असली तरी सभासदांची एकूण संख्या वाढली आहे. शेतकी सोसायट्यांचाच विचार केला असता त्यांची संख्या व त्यांतल्या सभासदांची संख्या ह्या दोहोंतहि घट झालेली आढळेल. एकूण भांडवल आणि रिझर्व्ह फंड ह्यांतहि वाढ झाली आहे. शेतकी सोसायट्यांच्या एकूण भांडवलांत मात्र वाढ न होतां घट झाली आहे. १९३४-३५ साली १३९ सहकारी संस्था गुंडाळण्यांत आल्या आणि ९९ नवीन रजिस्टर केल्या गेल्या ह्याचा तपशील खाली दिला आहे:—

	गुंडाळल्या	नवीन रजिस्टर झाल्या
शेतकी पतपेढ्या	६५	२८
शेतकी सोसायट्या (इतर)	१७	२९
पगारी नोकरांच्या संस्था	३२	१२
अर्बन बँका	११	८
हाउसिंग सोसायट्या	१	१२
कॅम्पमर्स	६	२
उत्पादक	३	...
यूनिअन्स	३	१
इतर	१	७
	१३९	९९

राज्यारोहणाचा उत्सव व जपानी बनावटीचीं निशाणें मे १९३५ मध्ये जॉर्ज बादशाहांच्या राज्यारोहणाचा रौप्य-महोत्सव साजरा झाला, त्या प्रसंगी राजनिष्ठा प्रदर्शित करण्यासाठी लावलेल्या निशाणांत जपानी मालाचाच मोठा भरणा असल्याचें ग्रेटब्रिटनमध्ये आढळून आलें. १२ मे १९३७ रोजी आठव्या एडवर्डाचा राज्यारोहण समारंभ होणार आहे. त्यावेळीं ह्या गोष्टीची पुनरावृत्ति होऊं न देण्याची ब्रिटिश सरकारानें स्वबंददारी घ्यावी, असें ब्रिटिश टेक्स्टाइल एक्झिबिशनच्या अध्यक्षानीं व्यापारखात्याचा प्रमुखांस सुचविलें आहे. ब्रिटिश कारखानदार जरूर तेवढीं निशाणें पुरवूं शकतील, असें त्यांनीं कळविलें आहे. जपानचें आक्रमण आणि हा स्वदेशीचा पुरस्कार हीं ध्यानांत बाळगण्यासारखी आहेत.

कलकत्ता कॉर्पोरेशनचें नवें कर्ज

ट्रेनेजची व इतर कामे पार पाडण्याकरितां कलकत्ता कॉर्पोरेशनने ३ टक्के दराचें ६० लक्ष रुपयांचें कर्ज उभारण्याचें ठरविलें असून सरकारची मंजूरी मागण्यांत आली आहे. कर्जाची परतफेड ३० वर्षांनीं करण्यांत येईल.

स्फुट विचार

ब्रिटिश कापडावरील जकात कमी झाली

ब्रिटिश कापडाच्या आयातीवरील जकात, त्याच्या उत्पादनाचा खर्च आणि हिंदी गिऱ्यांस जरूर असलेलें संरक्षण ह्यांची तुलना करून, कमी करणें इष्ट आहे कीं नाहीं ह्या विषयीची चौकशी व शिफारसी करण्यासाठी एक खास टारिफ बोर्ड नेमण्यांत आलें होतें. हिंदी कापडाची पैदास झपाट्यानें वाढत असून त्यास भारी जकातीच्या संरक्षणाची आवश्यकता नाहीं आणि तिच्या योगानें लॅकेशायरच्या मालास निष्कारण अडथळा मात्र होतो अशी ब्रिटिश कारखानदारांची तक्रार होती. त्या गाऱ्याच्या विचार करून ब्रिटिश मालावरची जकात उतरवणें इष्ट आहे असें दिसल्यास त्याप्रमाणें विधायक सूचना करणें हें वरील मुद्दाम नेमलेल्या टारिफ बोर्डाचें काम होतें. हिंदी कारखानदारांच्या मते पूर्वीचीच जकात देशी कापडाच्या संरक्षणाच्या दृष्टीनें आवश्यक होती. टारिफ बोर्डाचा निर्णय हिंदी गिरणीवाल्यांस प्रतिकूल असा होणार हें भविष्य कित्येकांनीं वर्तवले होतें आणि तेंच आतां खरें ठरलें आहे. टारिफ बोर्डाच्या शिफारसी मान्य होऊन त्या अमलांतहि आल्याचें हिंदुस्थान सरकारनें जाहीर केलें आहे. ही त्वरा लक्षांत भरण्यासारखी आहे. मालाच्या किंमतीवर २५ टक्के किंवा दर पौंड वजनास ४३ आणे ह्याप्रमाणें जो दर अधिक भरेल त्या दरानें जकात ब्रिटिश बनावटीच्या सामान्य कापडावर घेण्यांत येत असे त्याच्या एवजी अनुक्रमें २० टक्के किंवा ३३ आणे ह्यांमधल्या अधिक ठरणाऱ्या दरानें ती घेतली जावी, त्याचप्रमाणें किनारीच्या, घुवट व रंगी मालावरची जकात २० टक्के करावी, अशा टारिफ बोर्डाच्या सूचनेचा अंमल चालू झाला आहे. कापडाच्या सुतावरील जकातीत फेरफार सुचवण्यांत आलेला नसून ती तशीच रहाणार आहे. छिटें व कुत्रिम रेशीम ह्यांचे बाबतीत बोर्डांनें काहींच शिफारसी केलेल्या नाहींत. वरील निकालानें हिंदी गिरणीवाल्यांची निराशा झाली असली पाहिजे, परंतु वास्तविक पहातां, आपण मागितलेलें संरक्षण टारिफ बोर्ड मान्य करील अशी अपेक्षा त्यांस असण्याचें कारण दिसत नाहीं.

गिरणीवाल्यांच्या मागण्या व सरकारचा निर्णय

टारिफ बोर्डाच्या शिफारसी एकमतानें केलेल्या आहेत व त्या जशाच्या तशाच हिंदुस्थान सरकारनें उचलल्या आहेत. जकात कमी करण्याचा परिणाम कस्टम्सच्या उत्पन्नावर प्रतिकूल होण्याची भीति सरकारास वाटत नाहीं. टारिफ बोर्ड काय सूचना करतें ह्या संबंदानें अनिश्चितता असल्यानें ब्रिटिश मालाच्या आयातीत अलीकडे घट झाली आहे, आणि एप्रिल व मे ह्या दोन महिन्यांची जमा अपेक्षेच्या मानानें १६ लक्ष रुपयांनीं कमी झाली आहे. ही सांशक वृत्ति दूर व्हावी म्हणून आपण नवीन जकाती तात्काळ अमलांत आणण्याचें जाहीर केलें आहे असें हिंदुस्थान सरकारचें म्हणणें आहे. संरक्षक जकाती वर-खाली करण्याचा अधिकार कायदे मंडळानें सरकारास दिलेला आहे, त्याचा उपयोग प्रस्तुत प्रकरणांत करण्यांत आला आहे. पूर्वी, १९३२ व १९३३ सालीं जपानी कापडावरील जकात अनुक्रमें ५० व ७५ टक्के पर्यंत चढवण्यांत आली, ती ह्याच अधिका-राच्या जोरावर होय. इतर जकातीच्यावरील जादा पट्ट्या (सर्चि-जेस) कमी होतील त्या वेळींच ब्रिटिश कापडावरची जकात कमी केली.

जावी अशी शर्त मोदी-लीज करारांत नमूद होती, तिच्या संवधानें सरकारचें असें म्हणणें आहे कीं तो करार झाल्यावर जादा जकात पट्टीचा अंतर्भाव २५ टक्के जकातीमध्ये सास कायद्यानें केलेला असल्यानें त्याबाबतीत कांहीं प्रश्नच उद्भवत नाही. जकात किती उतरावी ह्या विषयी लॅकेशायरची मागणी काय होती हें स्पष्ट नमूद झालेलें नसल्या कारणानें ब्रिटिश कारखानदारांचें ५ टक्के घटीनें समाधान होईल किंवा कसें हें सांगतां येत नाही, पण त्यांनीं केलेले अंदाज पहातां जकात पूज्य झाली असती तरी तसें त्यांस हवें होतें. ह्याच्या उलट, हिंदी गिरणीवाल्यांच्या हिशेबानें जकात ५० टक्के इतकी चढवणे आवश्यक होतें. तेव्हां असल्या आकडेमोडीकडे दुर्लक्ष करून आपणांस योग्य दिसलें तेंच टारिफ बोर्डांनं केलें आणि तें आपण सर्वथा मान्य केलें आहे, असें हिंदुस्थान सरकारनें जाहीर केलें आहे.

नीमायर योजना मान्य केली, परंतु पुढची व्यवस्था काय ?

नवीन राज्यघटनेमध्ये मध्यवर्ती सरकार आणि प्रांतिक सरकार ह्यांचेमध्ये उत्पन्न-खर्चाच्या बाबतीत वाटणी सुचविण्यासाठी सर ओटो निमायर ह्यांची योजना झाली होती. त्यांनीं केलेल्या शिफारसीना अनुसरून भारतमंड्यांनीं पार्लमेंटापुढे ऑर्डर इन कौन्सिलचा मसुदा मांडला व तो जसाच्या तसा पास झाला. नव्या राज्यघटनेस आर्थिक परिस्थितीपासून धोका प्राप्त होणार नाही, असें त्यावेळीं भारतमंड्यांनीं जाहीर केलें. हिंदुस्थान सरकारनें सर ओटो ह्यांच्या शिफारसी मान्य करतांना येत्या कांहीं वर्षांतील परिस्थितिविषयक आशादायक अपेक्षेवर मदार ठेवली असल्याचें आढळतें. प्रांतिक स्वायत्ततेमुळे सुरवातीस दरसाल अडीच कोटि रुपयांचा जादा खर्च सोसण्याचें कबूल करतांना नव्या राज्यघटनेच्या सुरवातीस अडथळा नको, हाच विचार सरकारच्या निर्णयाचे मुळाशी असला पाहिजे. तथापि, नीमायर योजनेमुळे मध्यवर्ती सरकारचे हात आसढले जाणार असून येती दहा वर्षे कराचें ओझे हलकें करण्याची भाषाहि काढूं देणार नाहीत, असें सरकारास आतां वाटूं लागल्याचें दिसतें. कर्जाचा बोजा कमी करण्यासाठी दरसाल करण्यांत येणारी तरतूद सध्याच अपुरी पडत आहे व यापुढें ज्यास्त सवड मिळण्याची पंचाईत पडणार, असा स्पष्ट रंग दिसत आहे. प्रांतिक सरकारांच्या किंथेक अनुत्पादक कर्जांची जबाबदारी मध्यवर्ती सरकारनें आपणांकडे घेतली असल्यानें, त्याची 'गंडस्योपरि पिटिका संवृत्ता' अशी अवस्था झाली आहे. इकडे, रेल्वेजकडून मिळावयाच्या रकमेत घट झाली असून वहातुकीच्या नव्या साधनांपुढें रेल्वेजचा निभाव कसा लागणार, ह्याबद्दल चिंता वाटू लागली आहे. सरकारचे, म्हणजे पर्यायानें कर भरणाऱ्या रयतेचे, आज आठ अब्ज रुपये रेल्वेजमध्ये गुंतलेले आहेत. हें भांडवल अनुत्पादक ठरून त्यावर व्याज सुटलें नाही, तर सरकारची परिस्थिति अत्यंत विकट होणार, हें उघड आहे.

कर्जनिवारणासाठी अपुरी तरतूद

वरील आठ अब्ज भांडवलाची गणना अनुत्पादक कर्जांमध्ये करणें भाग पडल्यास, म्हणजे इतकी मोठी रकम निवळ बोजा ठरल्यास, हिंदुस्थान सरकारची कर्जविषयक परिस्थिति फारच विकट होण्याचा संभव आहे. १९२३-२४ सालीं सरकारच्या कर्जांचे परतफेडीची निश्चित योजना आंखण्यांत आली होती व वेगवेगळ्या जातीच्या कर्जांचे फेडीस विशिष्ट कालाची मर्यादा

घालण्यांत आली होती. दर साल ३ कोटि ६६ लक्ष रुपये बाजूस ठेवून ते सिंकिंग फंडांत टाकल्यास ठराविक वर्षांच्या मुदतीत कर्जफेड होईल, असा अंदाज करण्यांत आला होता व १९२४-२५ सालापासून ४ कोटि रुपये सिंकिंग फंडांत टाकण्यांत येऊं लागले. त्याचप्रमाणें, ३१ मार्च १९२३ नंतर जी कर्जांत वाढ होईल, तिच्या $\frac{1}{2}$ वा हिस्सा रकमहि दरसाल वेगळी राखून तिचा विनियोग कर्जनिवारक फंडाकडे करण्याचें ठरलें. १९३५ सालीं बजेटावरील आपल्या भाषणांत, सर जॉर्ज शूस्टर ह्यांनीं वार्षिक तीन कोटींची तरतूद आतां पुरी पडेल असें सांगितलें व तेव्हांपासून दरसाल सिंकिंग फंडांत तेवढीच रकम ठेवण्यांत येऊं लागली व सर जेम्स ग्रिग ह्यांनीं ज्यास्त तरतूद न करतां वाढाव्याची बजेटे दाखविण्यास सुरवात केली. नीमायर योजनेमुळे मध्यवर्ती सरकारावर पडलेली जादा आर्थिक जबाबदारी व रेल्वेजच्या उत्पन्नाचें उतरतें प्रमाण ह्यांमुळे कर्जनिवारक फंडाची मोठ्या प्रमाणावर तरतूद करणें आतां ज्यास्तच आवश्यक झालें आहे. रेल्वेजमध्ये गुंतलेलें भांडवल सुरक्षित राखावयाचें असल्यास आजपासून त्याप्रीत्यर्थ तजवीज करून दरसाल जरूर तेवढी रकम बाजूस राखून ठेवली पाहिजे.

कै. वा. भाऊराव कोल्हटकर ह्यांचें गाणें ऐकावयास मिळेल काय ?

किलोस्कर संगीत मंडळीचे सुप्रसिद्ध नट कै. वा. भाऊराव कोल्हटकर ह्यांचें गाणें ग्रामोफोनवर आज ऐकावयास मिळेल तर काय बहार होईल ! ह्या प्रसिद्ध गवयी नटानें एका काळी महा-राष्ट्रांस आपल्या मधुर गायनाच्या योगें चटका लावला होता हें सुप्रसिद्ध आहे. पण त्यांचें गाणें ऐकण्याची तहान आजच्या पिढीस कशी भागवतां यावी ? ह्या बाबतीत एक आशाजनक गोष्ट घडून आली आहे, ती अशी कीं, सुप्रसिद्ध ब्रिटिश मुत्सद्दी, मि. ग्लेडस्टन ह्यांचें १८९० सालीं त्यावेळीं नवीनच प्रचारांत आलेल्या ग्रामोफोनमध्ये घेतलेलें भाषण इंग्लंडमध्ये रेडिओवर श्रोत्यांस ऐकावयास मिळालें आहे. लॉर्ड ट्रेनिसन ह्यांनीं त्या सुमारास म्हटलेल्या एका काव्याचाहि पुनर्जन्म ह्या रीतीनें होण्याचा संभव आहे. ग्रामोफोन नव्यानें चालू झाला, त्यावेळीं आवाज साठवण्याची कला प्राथमिक अवस्थेत होती व सध्याप्रमाणें तबकड्या उपयोगांत नव्हत्या. तबकड्यांच्या ऐवजीं नळकांडी किंवा वांगड्या यंत्रांतल्या दांड्यावर फिरत आणि कानांस रवरी नळ्या लावून त्यांमधून आवाज ऐकावा लागे. बंद केलेल्या पेट्यांत ठेवलेलीं ह्या प्रकारचीं नळकांडी इंग्लंडमध्ये अलीकडे सांपडली आहेत व त्यांत वर निर्दिष्ट केलेल्या प्रसिद्ध व्यक्तींचे आवाज संग्रहित केलेले आहेत. हीं नळकांडी नाजूक आहेत आणि त्यांतले आवाज तबकड्यांवर चढवणें अत्यंत अवघड आहे. त्यांच्या नकलाहि उपलब्ध नाहीत. पुण्यांतल्या गणपत्युत्सवांत, नवीनच प्रचलित झालेल्या ग्रामोफोनच्या नवलाईच्या नळकांड्यांतून मि. ग्लेडस्टन ह्यांचें भाषण एक आणा देऊन सुमारे ४० वर्षांपूर्वी ऐकलेलीं माणसें आहेत. त्याच वेळीं कै. वा. भाऊराव कोल्हटकर ह्यांचें "किति किति सांगू तुला" हें पद ग्रामोफोनमध्ये कानांत नळीचें टोंक घालून ऐकल्याचें त्यांस स्मरेल. ह्या पदाचें नळकांडें शाबूत स्थितीत उपलब्ध होऊन त्यावरील पद विद्युत्पद्धतीनें तबकडीवर घेतां आलें तरच ह्या पदाचें पुनरुज्जीवन होणें शक्य आहे. भाऊरावांच्या पदाचें जुनें रेकॉर्ड सांपडणें आणि त्याचें नवें रेकॉर्ड तयार होणें ह्या गोष्टी वरील अढचणी लक्षांत

चेतां, दुःसाध्य आहेत असें वाटून ह्या मृगजलाविषयी निराशा उत्पन्न होणे स्वाभाविक आहे. तथापि, चौकशी व प्रयत्न करून पहाण्यासारखा आहे. त्याचप्रमाणे, भाऊरावांचे जुन्या पद्धतीच्या ग्रामोफोनमधले गाणे ऐकल्याचे स्मरणाच्या अनेक व्यक्ती असल्यास वर निर्दिष्ट केलेल्या आठवणीस दुजोरा मिळेल.

माल फुकट मिळूनहि महाग पडतो !

एका युरोपियन व्यापाऱ्याने परदेशांतील दुसऱ्या व्यापाऱ्यास कांहीं माल अगदी स्वस्त भावाने आपण विकवयास तयार आहेत असें कळवले. खरेदीदारां, आपणास तो भाव परवडत नाही असें उत्तर दिल्यावरून पहिल्या व्यापाऱ्याने किंमत आपली कमी केली व वहातुक, विमा वगैरे बद्दलचा खर्च स्वतः सोसण्याचे कबूल केले. तरी, 'हा भावहि भारी आहे' असे उत्तर व्यापाऱ्यास मिळाले. शेवटी, माल मोफत देऊन वरचा खर्चहि आपण सोसतो असे व्यापाऱ्याने खरेदीदारास लिहिले. 'फुकटासहि माल महाग आहे' असे गिऱ्याइकाचे उत्तर आले. हे काय गौडबंगाल होतें? ह्यांतली वस्तुस्थिति अशी होती की विकणाऱ्या व्यापाऱ्यास त्याच्या सरकारकडून परदेशांत माल विकण्याबद्दल भरपूर द्रव्य-सहाय मिळावयाचे होतें, पण खरेदीदार व्यापाऱ्याच्या देशांत आयात मालावर जबरदस्त जकात बसवण्यांत आली होती. ह्यामुळे एका देशांत केवळ मालाच्या निर्गतीचे वक्षिण मिळण्यावर व्यापारी सुष होता, परंतु दुसऱ्या देशांत जबर जकातीमुळे फुकट मिळणारा मालहि घेऊन विकण्यांत नुकसान येत होतें. सध्या कित्येक देशांत तेथील सरकारांनी आंतरराष्ट्रीय व्यापारावर नियंत्रणे घालून बाजारभाव कसे कृत्रिम करून टाकले आहेत हे वरील कल्पित गोष्टीवरून चांगले ध्यानांत येतें.

हिंदी गिरण्यांची प्रगति

* १९३१ नंतरच्या काळांतील हिंदी गिरण्यांच्या प्रगतीचा आढावा टारिफ बोर्डांने काढला आहे, त्यावरून सूत काढण्याचे ऐवजी कापड विणण्याकडे गिरण्यांची प्रवृत्ति असल्याचे आढळून येतें. मुंबई इलाख्याबाहेर कपास-कापडाच्या गिरण्यांत बरीच वाढ झाली. १९३१ च्या मानाने कापडाचे उत्पादन २५ टक्के वाढले असून सुताचे उत्पादन १५ टक्के सुधारले आहे. हिंदी कपाशीचा हिंदुस्थानांतील गिरण्यांत होणारा उठावहि १५ टक्क्यांनी वाढला आहे, परंतु परदेशी कपाशीची आयात ५८ टक्क्यांनी फुगलेली आढळते. ह्याचे कारण, हिंदी गिरण्यांनी वरच्या नंबरचे सूत काढण्यास केलेली सुरवात हे होय. मुंबईमधील गिरण्यांपेक्षा अहमदाबाद येथील गिरण्या सर्वसाधारणपणे चांगला नफा मिळवीत आहेत.

मॅनेजिंग एजन्सीचा पुरस्कार

हिंदुस्थान सरकारने लेजिस्लेटिव्ह असेंब्लीमध्ये मांडलेल्या कंपनी कायद्याच्या दुरुस्तीचे बिलावर मत देताना मुंबई चेंबर ऑफ कॉमर्सने हिंदुस्थानांतील परिस्थितीत मॅनेजिंग एजन्सीची पद्धत अत्यंत सोईची जाहे, असे म्हटले आहे. मॅनेजिंग एजंट व डायरेक्टर होण्यास लायक असणाऱ्या माणसांचा हिंदुस्थानांत तुटवडा असल्यामुळे त्यांच्यावर बंधने लादून त्यांस ही कामे हार्ती घेण्यापासून परावृत्त करण्यांत येऊं नये असे चेंबरचे मत आहे. मुंबई चेंबर ही ब्रिटिश व्यापारी हितसंबंधाचे संरक्षण करणारी मुंबईमधील जुनी संस्था आहे.

शेतकऱ्यांच्या मालाचा उठाव व नित्योपयोगी जिनसांची खरेदी

सातारा जिल्हा व्हिलेज इंप्रूव्हमेंट कमिटीच्या प्रचार सब कमिटीने भरविलेल्या शेती व प्रचार वर्गापुढे भाषण करतांना इस्लाम-पूर येथील सहकारी सोसायट्यांचे अॅग्रिकल्चर ऑर्गनायझर श्री. साळुंखे हे म्हणाले:—

“ गरजू शेतकऱ्यांनी आपली एकजूट करावी, आपणांस लागणाऱ्या जिनसा पुरविणारी स्वतःची दुकाने स्थापन करावी व त्याला लागणारे भांडवल आपसांत भाग (शेअर्स) काढून ठेवी जमवून उभारावे. भांडवल अपुरे पडत असल्यास बँकेकडून कर्ज घ्यावे. अशी दुकाने सहकारी कायद्याखाली नोंदून घ्यावीत व ह्या दुकानांमार्फत मागविलेल्या जिनसा गिऱ्याइकांना योग्य दराने विकव्यात. शिलकी राहिलेल्या फायद्यांतून भागावर म्हणजे स्वतः उभारलेल्या भांडवलावर द्विविहंड घ्यावे व गिऱ्याइकांनी ज्या प्रमाणांत दुकानांतून माल घेतला असेल त्या प्रमाणांत त्यांना नफा वाटून द्यावा. मात्र अशी दुकाने चालविण्याकरितां लायक व विश्वासू नोकरवर्ग स्वतःचा नेमावा. सभासदांची दुकानांवर अढळ निष्ठा रहाण्याकरितां जोराने प्रयत्न करण्यांत यावा. उधारीचा व्यवहार अजाबत बंद ठेवला पाहिजे. या सर्वोपेक्षां जास्त महत्त्वाचे कार्य म्हणजे अशा दुकानांविषयी स्त्रीवर्गाची सहानुभूति व सहकार्य मिळविले पाहिजे, कारण बाजारहाट हा मुख्यतः बायकांचा प्रांत आहे.

आपल्या मालास चांगला भाव येण्यासाठी शेतकऱ्यांनी एकजूट करून बाजारपेठेच्या ठिकाणी आपली स्वतःची अढतीची ऊर्फ विक्रीची दुकाने आपल्या स्वतःच्या भांडवलावर स्थापवावी व तीं उपरिनिर्दिष्ट दुकानांप्रमाणेच चालवावी. मंदीच्या दिवसांत शेतकऱ्यांना आपला माल नुकसानाने विकवा लागू नये म्हणून त्यांना त्यांच्या मालाच्या तारणावर आगाऊ रकम (अॅडव्हान्स) घ्यावी व त्यांचा माल सहकारी दुकानाने आपल्या ताब्यांत ठेवावा. मालकाच्या संमतीने योग्य भाव आल्यावर मालाची विक्री करावी. परंतु प्रामाणिक व लायक पगारी नोकर नेमण्याविषयी खबरदारी घ्यावी. स्त्रिया व पुरुष अशा दोन्ही गिऱ्याइकांची अढळ निष्ठा आपल्या दुकानावर राहिल अशी तजवीज करावी. सभासदांना दुकानामार्फत माल विकण्याची सक्ती केली तर ते फायदेशीर होईल. ”

को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीचे कायद्यांतल नवा नियम

पुणे जिल्हा को-ऑपरेटिव्ह इन्स्टिट्यूटचा विरोध

मुंबई को-ऑपरेटिव्ह सोसायट्यांचे अॅक्टमध्ये नवीन होऊं पहाणाऱ्या नियमास विरोध करण्यासाठी गुरुवार ता. २५ जून रोजी पुणे जिल्हांतील को-ऑपरेटिव्ह सोसायट्यांची सभा पुणे जिल्हा को-ऑपरेटिव्ह इन्स्टिट्यूटचे अध्यक्ष व पुणे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेचे चेअरमन, श्री. भा. म. गुप्ते, यांच्या अध्यक्षते-खाली भरली होती. सभेत श्री. चितळे यांनी नवीन होऊं पहाणाऱ्या नियमास विरोध करणारा व या नियमाचा विचार निदान तूर्त तरी सहा महिने तहकूब ठेवावा असे मत व्यक्त करणारा उठाव मांडला व तो मंजूर झाला.

बादशहांचा राज्यारोहण समारंभ

अनेक संस्कार व त्यांबाबतचे हक्कदार

संस्कार आणि विधी ह्यांचे हिंदू समाजांत फार मोठे बंद आहे, असे आपण नेहमी ऐकतो. पण कित्येक बाबतींत ब्रिटिश समाज अत्यंत गतानुगतिक आहे, हे थोड्यांतच माहीत असेल. आमच्या इकडे राजा गादीवर बसतांना अनेक विधी करावे लागतात आणि राज्यारोहणाचे वेळीं कोणी कोठे उभे रहावे आणि कोणी कोणते काम करावे हे ठरलेले असते. हिंदुस्थानांतील वाङ्मयांत असल्या विधींचीं मनोरंजक वर्णने आहेत आणि त्यासंबंधांतली व्यवस्था सांगितलेली आहे. आठवे एडवर्ड बादशहा ह्यांच्या राज्यारोहणाचा समारंभ पुढच्या मे महिन्यांत होईल. तो फार मोठ्या प्रमाणावर होणार असून त्याचा कार्यक्रम विविध, चित्कार्षक व प्रेक्षणीय व्हावयाचा आहे. त्यासंबंधांत जे विधी होतील त्यांविषयी फारशी ठाऊक नसलेली माहिती एका ब्रिटिश वृत्तपत्रांत आली आहे. शेकडो वर्षे चालत आलेले संस्कार आणि त्यांत भाग घेण्याचा हक्क सांगणारी मंडळी ह्यांची चौकशी करून निर्णय देण्याचे काम एकेचाळीस सभासदांच्या एका मंडळाकडे सोपवलेले आहे. आपल्या कुळांत संस्कार व विधी ह्यांमध्ये विशिष्ट काम करण्याचा हक्क आहे हे अर्जदाराने सिद्ध केले पाहिजे. राजाच्या मस्तकावर मुकुट ठेवण्याची सेवा आपली आहे असे आर्चबिशप ऑफ कॅटबरी सांगतो व तो हक्क सहज मान्य होतो. तो नसेल तर त्याचे काम विशप ऑफ लंडन करतो. आर्चबिशप ऑफ यॉर्कचा तो हक्क नाही; त्याचा अधिकार राणीच्या मस्तकावर मुकुट ठेवण्याचा आहे. राजवाड्यांतली अंतर्गत व्यवस्था पहाण्याचा हक्क लॉर्ड ग्रेट चॅंबलॅनचा असतो व लॉर्ड चॅम्बे हे सदरहु हक्क सांगतील. राजेसाहेबांचे कपडे त्यांस नेऊन देणे हे त्यांचे काम आहे आणि त्यांस त्याबद्दल चाळीस वार लांबीची मसमल मिळते. कित्येक प्रसंगी मसमलीबद्दल रोकड पैसा देण्यांत आला आहे. राज्यारोहणाच्या आदले दिवशीं रात्रीं राजेसाहेबांनीं वापरलेला बिछाना व त्या भोंवतालचे पडदे वगैरेहि मिळण्याचा लॉर्ड ग्रेट चॅंबलॅनचा हक्क आहे. वेस्टमिंस्टरचे डीन व त्यांचे मंडळ राज्यारोहणाचे दिवशीं एक आस सोने, दारू व मासे ह्यांची मागणी व हिवाटीप्रमाणे करतील व ती मान्य होईल. गरीबांस देकार करण्याच्या उपयोगार्थ मार्लिंग ऑफ एकझीटर चांदीचा वाडगा हक्क म्हणून मागतील व तो त्यांस मिळेल. पण काम करतांना हुशारी याची म्हणून ते पेय मागतील, ते त्यांस दिले जाईल असे दिसत नाही.

साँक पोर्टर्सचे बॅरन राजेसाहेबांवर छत्र धरण्याचा आपला हक्क सांगतील आणि हे शुद्ध मोलवान रेशमाचे कापड व हिवाटीस अनुसरून त्यांच्या मालकीचे होईल. राजेसाहेब हातांत दंड धरतील त्यास आधार देण्याचा हक्क ग्लव्ह सर्जंट यांचा आहे. ड्यूक ऑफ न्यूकॅसल व अर्ल ऑफ थ्रुस्बरी हे दोघे सदरहु हक्क पुढे मांडतील, पण आठवे एडवर्ड ह्यांसारख्या तरुण बादशहांस त्यांच्या टेकूची आवश्यकता भासणार नाही. लंडनच्या लॉर्ड मेयरचाहि एक हक्क आहे आणि तो स्फटिकाची एक गदा घेऊन चालण्याचा आहे. अर्ल ऑफ एरोल ह्यांनीं घ्यावयाची गदा चांदीची असून जिच्या दोन्ही टोंकांस बारा औंस सोने असते. राज्यारोहणानंतर वेस्टमिंस्टर हॉलमध्ये मोठी मेजवानी होत असे पण चवथ्या जॉर्जच्या कारकिर्दीपासून ती बंद झाल्याने त्यासंब-

धांतले अनेकांचे हक्कहि बंद झाले आहेत. तरीहि राजेसाहेबांचे मुदपाकसान्यांतले सेवक म्हणून अनेक बडे लोक हक्क सांगतील. लोकांस घोड्यावरील लढाईचे आव्हान करणारा राजेसाहेबांचा एक रक्षक मार्गे असे. त्याच्याऐवजीं आतां त्यांचे निशाण धरणारा राज्यारोहणाच्या मिरवणुकींत भाग घेतो. राजेसाहेबांचे कपडे शिवणारा, त्यांचे बहिरीससाणे संभाळणारा, त्यांस मागितलीं म्हणजे पेये देणारा, जेवणाच्या मेजावरचे आच्छादन घालणारा ह्या नात्यांनीं हक्क सांगितले जातात, पण ते मान्य होत नाहीत आणि त्याबद्दल त्यांस कांहींतरी बक्षिस मिळते. जुने कागदपत्र, वहिवाटी, रिवाज वगैरेची चौकशी करून निष्कार देण्याचे काम लॉर्ड चॅन्सेलर व प्रिन्सीपॅल्सचे कायदे पंडित सभासद ह्यांनीं मुख्यत्वे करून करावयाचे आहे.

शेतकऱ्यांचे शहाणपण

जर्मन शेतकऱ्यांच्या म्हणी

[सामान्य जनतेत रूढ असलेल्या म्हणींत कितीतरी तत्वज्ञान व शहाणपण साठवलेले असते. एका जर्मन साप्ताहिकांत तिकडच्या कांहीं म्हणी आम्हांस आढळल्या, त्या मराठी स्वरूपांत स्याली दिल्या आहेत.]

१ मनुष्याची उन्नति त्याच्या उपजत गुणांच्या मानानेच होणार. (आडांत असेल तसे पोहोऱ्यांत येईल.)

२ पोकळ कणसे असलेली ताटे उंच वाढतात.

३ तोंडी अगर लेखी करारांचे बंधन बळकट नसते. नैसर्गिक परिस्थितीचा ताण पडतांच ते ताडकन तुटते.

४ भोवती कुत्री राहू देऊन निजणाराच्या अंगावर गोमाशा बसणारच.

५ सोन्याची कसोटी विस्तवाने, स्त्रीची सोन्याच्या दागिन्याने आणि पुरुषाची स्त्रीने होते.

६ न्याय व सत्य यांनीं भरलेल्या पोत्यापेक्षां मूठभर सोन्याचे वजन अधिक भरते.

७ मनुष्यस्वभावाची ओळख देवळापेक्षां बाजारांतच अधिक सुलभतेने होते.

८ एक मेंढरू पळाले कीं, बाकीची त्याच्यामार्गे घांवतात.

९ प्रसंग आणि परिस्थिति पाहून वागणारास लोक शहाणा म्हणतात.

१० सावकाराचे ऋण काढून जो शेती करतो, त्याचे शेत कितीहि पिकले तरी त्याला विकावयाला धान्य उरत नाही. शेवटीं त्याला घरदार व भांडीकुंडी दुसऱ्याच्या स्वाधीन करावी लागतात.

११ पंसांशिवाय कोणाला उडतां येणार नाही.

१२ जो माझे दोष माझ्या तोंडावर मोकळेपणाने सांगतो क माझ्या भलेपणाविषयीं खाजगी रीतीनें मजजवळ बोलतो, त्यास उदंड आयुष्य लाभो.

१३ वेतनावांचून अधिकार देणे म्हणजे चोरी करण्यास संधि देणे होय.

१४ जे वैल धान्य पिकवितात त्यांना ते क्वचितच सावयास मिळते.

१५ वेडकाला जरी सोन्याच्या खुर्चीवर बसवले, तरी तो पुन्हां डबक्यांतच उडी घेणार.

१६ गाडीच्या चाकावर घूळ व चिसल नेहमी उडणारच.

१७ घाण हातांतच घाण सांचते.

१८ माकड जितके वर वर चढते तितकी त्याची सालची बाजू अधिकाधिक स्पष्ट दिसते.

सहकारी चळवळ

सहकारी चळवळ व सरकारी नियंत्रण

कर्नाटक भाग सहकारी परिषद

प्रो. काळे ह्यांचे अध्यक्षीय भाषण

[ता. २९ जून रोजी धारवाड भाग सहकारी परिषदेचे अधिवेशन प्रो. वामन गोविंद काळे ह्यांचे अध्यक्षतेसाली मारलें होतें. त्या वेळीं प्रो. काळे ह्यांनीं केलेल्या अध्यक्षीय भाषणातील महत्त्वाचा भाग येथें उद्धृत केला आहे.]

“आपल्या इलाख्यांतील सहकारी चळवळींन इतर प्रांतांतील चळवळींच्यापेक्षां आर्थिक मंदीस ज्यास्त चिकाटीनें तोंड दिलें आहे. तथापि सरकारनें लोकांना विशेष सहाय्य केलेले दिसत नाहीं. हिंदुस्थान सरकारच्या एक कोटि रुपयांच्या देणगीचा जो गाजावाजा करण्यांत आला त्यावरूनच आर्थिक परिस्थितीच्या बिकटपणाची लोकांस योग्य कल्पना नसल्याचें स्पष्ट दिसतें. सरकार व चळवळींचे चालक ह्यांचेपुढें नियोजित कार्यक्रम कांहीं नसून ते प्रवाहाबरोबर वहात चाललेले आहेत. सुपरव्हिजन कमिटीच्या शिफारसी मान्य करून सरकारनें सहकारी चळवळींवरिल आपली पकड ज्यास्तच दृढ केली आहे. विनसरकारी इन्स्टिट्यूटकडे प्रचाराखेरीज कोणतीच कामगिरी आतां रहाणार नाहीं. सरकारी अधिकाऱ्यांचें सहकारी चळवळींवरिल आक्रमण आतां इतकें पुढें गेलें आहे कीं सरकारास व लोकांस, कोणासच, आपण कोठें आहोंत हें समजत नाहीं.

ह्या बिकट परिस्थितीमध्ये सुद्धां आपल्या प्रांतांतील चळवळ टिकाव धरून आहे. तथापि, तीमध्ये कित्येक अनिष्ट गोष्टींचा भरणा झाला असून सरकारी नियंत्रणावांचून निभावणार नाहीं, अशा अर्थाची सूचना ऐकूं येत आहे व चांगल्या सोसायट्यांचें व लोकांचें काम मार्गें ठेवून कांहींमधील गैरव्यवस्थेचें स्तोम माजविलें जात आहे. ह्यास खरा उपाय सरकारी नियंत्रण वाढविणें हा नसून सहकारविषयक शिक्षण व विनसरकारी संघटण हाच होय व हीच गोष्ट सरकारनें लोकांच्या मनावर विंबविणें आवश्यक आहे.

ह्या संबंधांतील गोंधळाचें व कलुषित पूर्वग्रहाचें प्रत्यंतर सरकारनें योजलेल्या नव्या ४७ व्या नियमांत आढळतें. सोसायटीची मॅनेजिंग कमिटी व तिचे सभासद काढून टाकण्याचा अधिकार ह्या नियमनें सरकार आपणांकडे घेऊं पहात आहे. आजच रजिस्ट्रारला सहकारी चळवळींवर नियंत्रण ठेवण्याचे जरूर ते अधिकार आहेत व ह्या नव्या नियमानें त्यास जादा सत्ता प्राप्त होणार आहे. आपण नेमलेल्या लोकांचे करवीं सोसायट्यांचे व्यवहार चालविण्याची जबाबदारी सरकारनें स्वीकारणें शहाणपणाचें ठरणार नाहीं व विनसरकारी निरपेक्ष कार्यकर्त्यांच्या सहानुभूतीस व सक्रिय सहायास मात्र सहकारी चळवळ मुकेल. नवीन नियमाचा मसुदा प्रसिद्ध करण्यापूर्वी प्रांतिक सहकारी बँकेचा अगर इन्स्टिट्यूटचा सल्ला घेणें सुद्धां सरकारास आवश्यक वाटलें नाहीं, ही गोष्ट परिस्थितीच्या अनिष्टतेची सूचक आहे. कित्येक वर्षे रजिस्ट्रारच्या पर्सनल असिस्टंटचें काम केलेले, कांहीं काळ रजिस्ट्रारचें काम पाहिलेले व अहमदाबाद जिल्हा सहकारी इन्स्टिट्यूटचे हल्लीचे अध्यक्ष, रावबहादुर गुणवंतराय

देसाई, ह्यांनींही वरील नियमाविरुद्ध आपलें मत स्पष्टपणें जाहीर केलें आहे. प्रांतिक स्वायत्ततेचे सुरवातीस इतर कित्येक अडचणी उपस्थित झाल्या असल्या तरी सहकारी चळवळींनें आपलें स्थान बळकट राखावें व तिनें पायाशुद्ध प्रगति करावी, अशी सटपट सहकारी कार्यकर्त्यांनीं करणें जरूर आहे.

सहकारी सेंट्रल व अर्बन बँकांतील वाढत्या ठेवींवरून लोकांचा सहकारी चळवळींवर विश्वास दिसून येतो. तथापि, शेतीच्या धंद्यांत आतां क्निफायत न उरल्याकारणानें व जुनीं कर्जे तुळून राहिल्यानें बँकांना आपल्या रकमा गुंतविण्यास कठिण जात आहे. उतरलेल्या व्याजाच्या दरांचा फायदा कर्ज काढणाऱ्या शेतकऱ्यांचे वांट्यास यावा, अशी तरतूद होत आहे. रिझर्व्ह बँक शेतीस व सहकारी चळवळींस कोणत्या प्रकारानें मदत देणार व मि. डार्लिंग ह्यांच्या त्या संबंधांतील रिपोर्टांचें पुढें काय झालें, हें अजून गूढच आहे. सहकारी चळवळींवरिल आपली पकड वाढविण्याऐवजीं सरकारनें शेतीच्या मालाचा फायदेशीर उठाव करण्याच्या योजना आंखण्याकडे लक्ष पुरावावें. जमीन महाणाच्या बँका जिल्हानिहाय स्थापन होत आहेत हें ठीक आहे. परंतु त्यां संबंधांतील खरी अडचण कर्जसुलीच्या वेळींच उत्पन्न होणार आहे व त्याच्या परिणामाकडे लक्षपूर्वक पाहिलें पाहिजे. शेतीविषयक इतरही अनेक प्रश्नांत सहकारी कार्यकर्त्यांनीं मन घालणें जरूर आहे. हिंदुस्थानाची आर्थिक प्रगति शेतकऱ्यांच्या प्रगतीवर अवलंबून रहाणार हें उघड आहे व विशेषतः बहुसंख्याक शेतकऱ्यांनाच आर्थिक मंदीनें पोळून काढलें आहे. ह्या बिकट परिस्थितींतून आपण निश्चयानें व अडळ ध्येय पुढें ठेवून मार्ग काढला पाहिजे.”

युरोपांतील युद्धमय वातावरण

गेल्या महायुद्धाच्या सुरवातीचे आधीं युरोपांतील परिस्थितिः जितकी बिकट झाली होती, त्यापेक्षां आजची परिस्थिति अतिशयच वाईट आहे, पण आपण बोलण्यांत व हंसण्यांत वेळ घालवून प्रसंगास तोंड देण्याची तयारी मात्र करीत नाहीं, असे उद्गार ग्रेट ब्रिटनचे युद्धमंत्री मि. डफ कूपर ह्यांनीं आपल्या एकत्र भाषणांत नुकतेच काढले.

दुकानाचा नोकर, मालक व गिन्हाईक

“ आमच्याकडे गेला महिनाभर नाही ” असें दुकानचा नोकर गिन्हाईकास सांगतांना ऐकून मालक पुढें सरसावून म्हणाला : “ साहेब क्षणभर थांबा. मी जिनसाची व्यवस्था करतो. ” असें म्हणून मालक नोकरावर रागावला : “ गिन्हाईकास ‘ नाही ’ असें कधींही सांगूं नये. आपल्या दुकानीं माल नसला तर दुसरीकडून तो आणून यावा. ” नोकरानें शांतपणानें उत्तर केलें, “ शेटजी, हें ठीक आहे. पण अलीकडे पाऊस नसल्याबद्दल आमची भाषा चालू होती आणि आमच्याकडे गेला महिनाभर पाऊस नाही असें मी म्हटलें. ” ह्यावर मालकाचा चेहरा बघण्यासारखा होता.

विमा आणि राष्ट्रीय प्रगति

कलकत्ता येथें भाषण करतांना मि. एस्. एन्. गुप्त म्हणाले :— “ विम्याचा प्रसार आणि सामाजिक प्रगति हीं बरोबर पुढें जात असतात. विम्याचा प्रसार देशांत जस जसा होत जाईल त्या मानानें कोणत्याही देशाची प्रगति होत आहे असें म्हणण्यास हरकत नाही. ”

नाशिक डि. को. इन्स्टिट्यूटचे प्रचारकार्य

(१)

तालुका सुपरवायझिंग यूनीयनची स्थापना

नाशिक व सिन्नर तालुक्यांतील सोसायट्यांची सुपरवायझिंग यूनीयन स्थापन करण्याकरिता ता. १९ जून १९३६ रोजी सिन्नर येथे राववहादुर आर. व्ही. वंडेकर, नाशिक डि. को. इन्स्टिट्यूटचे अध्यक्ष, यांचे अध्यक्षतेखाली सर्व सोसायट्यांची सभा भरली होती.

आरंभी डि. को. इन्स्टिट्यूटचे ऑनररी सेक्रेटरी श्री. तिडके यांनी अध्यक्षीची सूचना आणून तीस श्री. जे. के. गायकवाड यांनी अनुमोदन दिल्यावर राववहादुर आर. व्ही. वंडेकर हे अध्यक्षस्थानी विराजमान झाले. नंतर नाशिक डिस्ट्रिक्ट बँकेचे मॅनेजर श्री. व्ही. डी. कारखानीस यांनी सभेचा उद्देश, यूनीयनची घटना, तिचे कार्यक्षेत्र, सोसायट्यांना तीपासून होणारा फायदा, ग्रुप सेक्रेटरीची योजना व सोसायट्या सुधारण्यास तिचा होणारा उपयोग वगैरे मुद्दे समजावून सांगितल्यावर श्री. जे. के. गायकवाड आणि श्री. के. वी. देशमुख यांची भाषणे झाली व खालील ठराव सर्वानुमते पास झाले:—

- (१) सुपरवायझिंग यूनीयनच्या स्थापनेबद्दल सभेचे एकमत,
- (२) सिन्नर तालुक्यास ग्रुप सेक्रेटरीची योजना लागू करणे,
- (३) सिन्नर तालुक्यासाठी श्री. भाऊराव पाटील ह्यांची जनरल सेक्रेटरी म्हणून नेमणूक इ.

अध्यक्षांचे शेवटीं समारोपादाखल भाषण झाले.

(२)

झाडूवाले व भंगी ह्यांचेसाठी सहकारी सोसायटी

नाशिक इन्स्टिट्यूटचे विद्यमाने सिन्नर म्युनिसिपॅलिटीचे झाडूवाले व भंगी ह्यांची सभा सिन्नर येथे म्युनिसिपॅलिटीचे अध्यक्ष श्री. देशमुख यांचे अध्यक्षतेखाली म्युनिसिपल हॉलमध्ये ता. १८ जून रोजी भरविण्यांत आली होती. आरंभी डिस्ट्रिक्ट ऑनररी ऑर्गनायझर श्री. के. बी. देशमुख ह्यांनी सभेचा उद्देश व सोसायटी स्थापण्यापासून होणारे फायदे समजावून सांगितले. नंतर नाशिक इन्स्टिट्यूटचे प्रोपागंडा ऑफिसर श्री. एम. जी. शेठे यांनी सोसायटीची मुख्य तत्त्वे व त्यांचा व्यवहारांत होणारा उपयोग, पतपेढीची घटना, तिचे कार्यक्षेत्र इ. समजावून दिले. नंतर अध्यक्षांनी समयोचित भाषण करून सोसायटी काढण्याची आवश्यकता किती आहे हे पटवून दिल्यावर श्रोत्यांच्या शंकांचे निरसन करण्यांत आले व सोसायटी काढण्याचे निश्चित ठरले, असे अर्थाचे एक बातमीदार कळवितात.

नवीन सहकारी नियम

मुंबई इलाख्याच्या सहकारी कायदान्वये नियम केलेले आहेत त्यांत एक नवीन नियम दाखल करावयाचा सरकारचा विचार आहे. त्या नियमाने सरकारच्या हातांत फाजील सत्ता जाईल व त्या योगाने चळवळीच्या प्रगतीस अडथळा होईल ह्या आशयाचे मत अनेक सहकारी संस्थांकडून व्यक्त केले जात आहे.

स्वीडनमध्ये सहकार

स्वीडन देशांत पांच लक्ष कुटुंबे सहकारी चळवळीत सामील झालेली आहेत. तेथील एकूण लोकसंख्येपैकी तिसरा हिस्सा माणसे आपल्या रोजच्या गरजा सहकारी संस्थांच्यामार्फत भागवतात.

धी सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि०

कडून

हिंदुस्थानांतील प्रजेच्या हितासाठी अनेक नाविन्यपूर्ण उत्कृष्ट योजना.

होम सेव्हिंग खाते	सोने विक्री खाते
	५ तोळे व १० तोळे लगडी

चालू खाते	सेफ डिपॉझिट व्हॉल्ट खाते	विमा खाते
-----------	--------------------------	-----------

त्रैवार्षिक कॅश सर्टिफिकेट खाते	एक्झिच्यूटिव्ह आणि ट्रस्टी खाते
---------------------------------	---------------------------------

सविस्तर माहितीकरिता पत्रव्यवहार करा:—

स्वदेशप्रेमी लोकांनी स्वदेशी संस्थेला उत्तेजन देणे हे त्यांचे कर्तव्य आहे. जनतेची सेवा करणे हेच आमचे ध्येय आहे. वरील स्वदेशी संस्थेकडून मिळणाऱ्या फायद्याचा अनुभव प्रत्येकाने घ्यावा.

सो. न. पोचखानवाला,

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

वेस्टर्न इंडिया

लाइफ इन्शुरन्स कंपनी लि.

स्थापना स. १९१३. मुख्य कचेरी-सातारा. संपूर्ण स्वदेशी, अत्यंत सुदृढ, माफक हप्त्याची पहिली व पहिल्या प्रतीची महाराष्ट्रीय विमासंस्था.

बोनस	{	हयातीतील	रु. ६०
त्रैवार्षिक दरहजारी		हयातीनंतरचे	रु. ७५

१९३५ मधील नवे काम ५१,५१,८९२ रु.

एकूण चालू काम २,५०,१५,०८२ रु.

एकूण जिंदगी ६१,६९,१६९ रु.

लाइफ फंड ५०,९९,४३९ रु.

एजन्सी व इतर माहितीसाठी पत्रव्यवहार करा.

K. K. & Co.

Photographic Dealers

POONA.

जागतिक परिस्थितीचा आढावा

[इंटर नॅशनल लेबर ऑफिसच्या जिनीव्हा येथील परिषदेच्या विसाव्या अधिवेशनास आपला वार्षिक अहवाल सादर करतांना लेबर ऑफिसचे डायरेक्टर, मि. हॅरोल्ड बटलर, ह्यांनी गेल्या वर्षातील जगाच्या आर्थिक व सामाजिक परिस्थितीचा आढावा घेतला. त्यांच्या अहवालातील महत्त्वाच्या मुद्यांचा सारांश येथे दिला आहे.]

(१) जगातील उत्पादन वाढले आहे, मालाच्या किंमती सुधारल्या आहेत व लेबर ऑफिसला माहिती पुरविणाऱ्या देशांतील बेकारी १५ टक्कांनी कमी झाली आहे. हुंडणावळीमधील चढउतारही कमी झाला आहे.

(२) तथापि, आंतरराष्ट्रीय व्यापारांत विशेष सुधारणा झालेली नाही व उत्पादनांतील वाढीचे मानानें कामावर असलेल्यांची संख्या वाढलेली नाही. युद्धोपयोगी सामुग्रीचें उत्पादन जोरानें चालू आहे परंतु त्यामुळे भासणारी तेजी केवळ दिखाऊ आहे.

(४) युद्धमय वातावरणामुळे सर्वत्र भीतीची छाया उमटते व त्यामुळे प्रगति खुंटते.

(५) राजकीय प्रश्न सोडवितांना सामाजिक व आर्थिक प्रश्नांचा विचार न करणें, ही मोठी चूक आहे. साम्राज्यवृष्णा, युद्धाप्रित्यर्थ सडी तयारी, इत्यादींच्या मुळाशीं दारिद्र्य अगर तें घेण्याची भीति, राहणीचें उतरें मान, भविष्यकालाविषयी निराशा, इत्यादि कारणपरंपरा आढळते.

(६) अर्थात्, त्यास उपाय म्हणजे आंतरराष्ट्रीय व्यापारावरील बंधनांचें उच्चाटन, कच्च्या मालाचा पुरवठा, हुंडणावळीमध्ये स्थैर्य, चलन-विषयक घोरणासंबंधानें आंतरराष्ट्रीय एकवाक्यता, आंतरराष्ट्रीय देण्यां-घेण्यांस सुरवात, इत्यादि आर्थिक सुधारणा घडवून आणणाऱ्या गोष्टी, हाच होय.

PUBLIC WORKS DEPARTMENT.

AHMEDNAGAR DIVISION.

Sealed tenders in B-2 are invited for constructing a Bridge of R. C. C. Girder type over the River Kas near Bota on Poona-Nasik Road Mile No. 60/7, estimated cost Rs. 29,359/- (work portion only). Tenders accompanied by Treasury Chalan or Bank receipt for Rs. 300/- as earnest money with a solvency certificate should be addressed to the Executive Engineer, Ahmednagar Division and delivered in his office at Ahmednagar by 5 P. M. on 8th July 1936. Tender forms with conditions of contract will be available at the office of the undersigned on payment of Rs. 2/- (two only), which will not be refunded. No tender forms will be issued on 8-7-36.

The undersigned reserves the right to accept the lowest or any tender or to assign any reason for the non-acceptance of same.

(Sd.) N. B. GADRE,
Executive Engineer,
Ahmednagar Division.

27-6-36

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
५% (१९४०-४३)	११०-१३
५% करमाफ लोन (१९४५-५५)	१२०-१२
५% (१९३९-४४) लोन	१०८-८
४३% लांब मुदत (१९५५-६०)	११९-६
४% १९६०-७०	११५-६
३३% विनमुदत	९८-१४
३३% १९४७-५०	१०७-१
४% १९४३	११०-११
२३% १९४८-५२	१००-५

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)	१०९-८
४% पोर्ट ट्रस्ट (गॅरंटी व तीन महिन्यांच्या नोटिशीने परत फेड)	१०७-१२
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत)	१०८-८
४% मुंबई सिटी इन्फ्रामॅट ट्रस्ट बाँड (७०वर्षे मुदत)	१०८-८
४% म्हैसूर कर्ज (१९५३-६३)	११०-१२
५% म्हैसूर (१९५५)	१२३-०

मंडळ्यांचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१३१-०
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	११५-०
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिव्हि.)	३५-१४
इंपीरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५८५-०
रिझर्व्ह बँक (१०० रु.)	१३१-८

रेल्वेज

दौंड-बारामती (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ५%)	१०१-४
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ६%)	९६-०
अहमदाबाद-प्रांतज (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९३%)	९१७-८

वीज

बॉम्बे (ऑर्डि. भाग ५० रु. डिव्हि. १३%)	१५७-१३
कराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२३०-०
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२२५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्डि, डिव्हि. ५३%)	१६२१-४
टाटा पॉवर (१,००० रु. प्रेफरन्स, डिव्हि. ७३%)	१५५६-४

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिव्हि. ६%)	१८५-१०
टाटा आयर्न (१०० रु. ड. प्रेफरन्स, २२ रु. ८ आ.)	१६१-०
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डि.)	१८१-१२
टाटा आयर्न (३० रु. डिफर्ड)	७२१-४

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेले भांडवल रु. २,००,००,०००
वसूल झालेले भांडवल रु. १,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड रु. १,००,००,०००

मुख्य कार्यालय—ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई

शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेवट मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वाट्टे (मुंबईनजिक), मलबार हिल (मुंबई), काळवादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-बडावझार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी.

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,०००

रकमेच्या चालू ठेवीवर शेंकडा १ टक्का व्याज दिले जाईल; परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल. सहामाही अखेर व्याजाची रक्कम ५ रु. इतकी असल्याशिवाय व्याज दिले जाणार नाही. कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँकेकडील ठेवी सुद्धा आम्ही ठेवून घेते; व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो; विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जांने मागवावेत.

शिवाय ट्रस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची तीं करावी लागल्यास तीं सुद्धा ही बँक करते. नियमांची माहिती अर्जांने मागवावी. शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात.

एजंट— टी. आर. लालवाणी.

पहिल्याने सुरक्षितता

रस्त्यावरून जातांना तुम्ही सुरक्षिततेचा मार्ग पहिल्याने पहाता. हीच गोष्ट पैसे बँकेत किंवा विम्यांत गुंतविण्यासंबंधी आहे. पहिल्याने तुम्ही पैशाची सुरक्षितता पहाता; नंतर व्याज किंवा बोनस.

हिशेब तपासणी आणि प्रतिनिधित्व सरकारी सात्याकडे असल्याने

दि बॉम्बे को-ऑपरेटिव्ह
इन्शुरन्स सोसायटी लि.

मध्यें आपले पैसे गुंतविल्यास कसलाच धोका नाही. सविस्तर माहितीकरिता लिहा—

कुळकर्णी आणि कंपनी } चुनीलाल डी. बरफीवाला
चीफ ऑर्गनायझर्स } मॅनेजिंग डायरेक्टर.

९ बेक हाऊस लेन, फोर्ट, मुंबई.

शास्त्रशुद्ध पायावर काम करणारी, महाराष्ट्राची प्रमुख प्राव्हिडेंट विमा कंपनी.

दि हिंद बेनिफिट सोसायटी लि.

च्या लोकप्रिय

प्रपंच पॉलिसीकरिता प्रचारक पाहिजेत.

माहितीसाठी लिहा.

किताब बिल्डिंग, बुधवार, पुणे.

सेक्रेटरी.

Dawn of India's Insurance field-workers' Training Institute. Poona.

The training course will commence by the 1st of July 1936.

Applications are invited from Matriculates for admission to the Training Institute. Candidates who join the Institute are also coached up for Advocate's examination.

Apply for Prospectus to:—

99, Laxmi Road, } D. V. Atre,
POONA. } B. A. (Hons.); LL. B.
Principal.

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City

एशियन पॉलिसी

म्हणजेच

आयुर्विम्याच्या निरनिराळ्या सर्वांसोयस्कर योजना.

महाराष्ट्रांत ठिकठिकाणी एजंट नेमावयाचे आहेत

धी एशियन अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

एशियन बिल्डिंग : मुंबई नं. १

दि बाँवे लाइफ अँशुअरन्स कंपनी, लिमिटेड.

(स्थापना १९०८)

प्रगति

कंपनीची लोकप्रियता सिद्ध करते

कमाल प्रगति : पुरें केलेलें नवीन काम मिळविलें तें

१९२५ : रु. २२,१८,५००

१९२७ : रु. ३८,७७,०००

१९२९ : रु. ५१,२२,५००

१९३१ : रु. ५८,६६,५००

१९३३ : रु. ९४,१६,५००

१९३५ : रु. १,२३,२८,०००

माफक हत्ते, भरपूर बोनस, क्लेमसची तात्काळ भरपाई, व पॉलिसीतील सबलतीच्या अटी हें “बाँवे लाइफ पॉलिसी” चें वैशिष्ट्य आहे.

एजन्सी व पॉलिसी ह्यासंबंधीच्या तपशिलासाठी लिहा:—

मॅनेजर,

बाँवे लाइफ बिल्डिंग, ४५।४७, चर्चगेट स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

“दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें”

स्थापनेपासूनच भागीदारांना ६ टक्के फायदा व विमोदारांस वाढता नफा वांटून जुन्या व स्थिर झालेल्या कंपन्यांस कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी:—

कॉमनवेलथ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष—श्री. न. चिं. केळकर, संचालक, केसरी

हयातीतील विम्यास } दुसऱ्या मूल्यमापनांत वांटलेला { हयातीनंतर विम्यास
३७।१ रु. } दर हजारां त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरितां समक्ष भेटा अगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

“अर्थ” ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सहकार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची पुस्तके.

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय झालें आहे.

किं: १ रु. (ट. स. निराळा)

व्यवस्थापक, ‘अर्थ’ ग्रन्थमाला, पुणे २.

नवीन फणसपोळी

व

लोणच्याचा हिंग

मिळण्याचें खात्रीचें ठिकाण

कुलकर्णी आणि मंडळी

लोणी व किराणा दुकान, सदाशिव पेठ, पुणे.

आपणांस विहीर बोअर करावयाची आहे काय ?

भिडे आणि सन्स

स्वतः तयार केलेल्या मशीननें बोअर खणून देतात.

चौकशी करा:—

भिडे आणि सन्स

सांगली (S. M. C.)

शनीचा पार, पुणे. २

हे पत्र पुणे, पेठ मांबुडा घ. नं. ९३६।३ आर्यमण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनी छापिलें, व रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी ‘दुर्गाधवास,’ मांबुडा, घ. नं. ९२८/१३, पुणे शहर, येथें प्रसिद्ध केलें.